

Statu monachorum, et optime ex Concilio Tridentino, sess. 23, de Regul., cap. 2, et juxta hoc jus intelligendi sunt juris interpretes, quoties dicunt votum paupertatis, necessarium ad professionem vel ad statum religionis, excludere et proprium, et capacitatem proprii, ut videre licet in Hostiens., Innocent., Panorm. et aliis, in d. cap. *Cum ad monasterium*, et ita etiam loquitur Navar., Comment. 4 de Regul., n. 15, vers. *Decimum octavum*, et n. 18, vers. *Vigesimum tertium*, ubi etiam hoc votum requirit ad constituendum statum religiosum; loquitur tamen, ut dixi, juxta prædictum commune jus, non secundum intrinsicam necessitatem status religiosi. Ratio autem hujus institutionis primaria est, quia, licet hæc incapacitas simpliciter non sit necessaria ad perfectionem, quia sufficit actu dimittere omnia cum obligatione perseverandi in eo statu, nihilominus conferre potest ad tollendam radicem omnem occasionem proprietatis; item propter majorem quamdam immobilitatem; ac denique quia, sicut religiosus per professionem desinit esse sui juris, et sub dominio religionis constituitur, ita conveniens est ut accessorium sequatur principale, ita ut jure ordinario totum, quod religiosus habet, vel potest habere, in religionis dominium aut jus transeat, si illa sit capax.

29. *Objectio prima.* — *Diluitur.* — Sed objici potest primo, quia Gregorius, post dictas leges Justiniani, refert, Gordianam, et alias sorores ejus sanctimoniales habuisse proprium. Respondetur jam supra dictum esse, incertum nobis esse an status illarum feminarum fuerit vere et perfecte religiosus. Quod vero ad rem spectat, certum est non fuisse in vita regulari communi, seu in monasterio aliquo, sed in privata domo, et ideo personæ illæ, et omnes viventes in simili statu, sub prædictis legibus imperatoris non comprehendebantur; nam illæ loquuntur solum de religiosis profitentibus in aliquo monasterio; quia vero nunc, et saltem a tempore Concilii Lateran. sub Innoc. III, nullus est verus religiosus, nisi vota emittens in religione approbata, ut constat ex cap. ult. de Religiosis domibus, et Navar., et aliis Doctoribus citatis, ideo jure communi generaliter verum est paupertatem religiosam reddere incapacem dominii, quamvis hoc jus commune possit per speciale approbatum a Pontifice immutari.

30. *Instantia duplex.* — *Responsio ad pri-*

mam. — *Ad secundam.* — Sed instabis, nam idem Gregorius, lib. 3, epist. 6, loquens de quadam Petronina religiosa, ait, *res suas omnes, quas habere potuit, licet sibi jure potuissent competere, tamen eidem monasterio quod ingressa est, etiam specialiter donationis titulo contulisse.* Quibus verbis significat potuisse bona illa retinere, si voluisset; hoc enim indicant illa verba, *licet sibi jure potuissent competere*, liberali tamen donatione eas dedisse monasterio. Et infra ait Agnellum quemdam postea seduxisse illam religiosam, et de monasterio eduxisse, *resque ejus omnes, tam proprias quam eas quas de parte patris ipsius habere poterat, abstulisse;* in quibus etiam verbis significat Gregorius, feminam illam etiam post ingressum religionis habuisse res proprias, et jus ad hæreditatem paternam, cum tamen illud factum post tempora Justiniani acciderit. Respondeo priorem partem objectionis fundatam esse in æquivocatione illius relativi *sibi*; non enim referendum est ad præcedentia, sed ad subsequentia, id est, non ad Petroninam, sed ad monasterium, ita ut sensus sit, licet monasterio jure pertinerent, nihilominus ad majorem cautelam, speciali donatione fuisse etiam collatas; ita intelligunt glossa et omnes expositores in cap. *Perlatum*, 19, q. 3; et ad hunc sensum confirmandum expendenda est illa particula, *etiam specialiter donationis titulo*, etc. Nam respondet particula *licet*, quæ præcessit. Sensus ergo est, licet monasterium haberet unum titulum, additum esse alium. Juxta quem sensum fit potius ibi allusio ad jus introductum a Justiniano imperatore, quod jam erat receptum, et in praxi. Unde in posterioribus verbis res propriæ vocantur, non quia tunc essent propriæ, sed quia fuerant. Significatur enim ibi Petroninam quando ingressa est monasterium, aliqua bona possedisse, et ad alia habuisse tantum jus, quia adhuc erant sub potestate patris, cujus ipsa poterat esse hæres. Priora ergo vocantur ibi propria, ut distinguantur a posterioribus, non quia non jam essent monasterii. Et simili modo, de posterioribus dicitur potuisse habere partem hæreditatis paternæ, quia jure originis ad illam pertinebat, quamvis per professionem jam esset in monasterium translata. Et ideo in fine indistincte præcipit Gregorius omnia illa bona restitui monasterio cum fructibus et accessionibus eorum.

31. *Objectio secunda.* — *Solutio prima.* —

Secunda. — Tandem objici potest, quia saltem ad breve tempus potest religiosus professus etiam nunc habere dominium; ergo absolute non est incapax illius. Antecedens colligitur ex prædictis legibus et Authenticis, et ex cap. *Si qua mulier*, 19, q. 3, ubi statuitur, si persona habens liberos professa fuerit religionem, priusquam de sua substantia disposuerit, possit postea illam inter filios suo arbitrio (servatis scilicet aliis legibus) dividere, legitimam partem monasterio reservando; ergo signum est adhuc retinere dominium. Respondeo primum inde non sequi hujusmodi religiosum retinere dominium, sed solum liberam administrationem jure concessam, quantum ad illum actum, quæ non repugnat voto solemnium paupertatis, ut late Navar., Comm. 2 de Regul., num. 16 et seq., et n. 57. Deinde dicitur aliquibus jurisperitis non videri inconveniens religiosum professum retinere dominium ad breve tempus, ut videre licet in Baldo, in cap. *Cum causa*, de Re judicata, vers. *Quæro numquid*, et Felino ac Decio, in c. *In presentia*, de Probationibus. Quod si verum est, est optimum signum illam incapacitatem non esse ex natura rei, sed ex jure positivo, quod potuit aliquem casum similem excipere; de qua potestate ego non dubito; non censeo autem hujusmodi casum esse admittendum, nisi sit in jure expressus, quem ego hactenus non reperi. Sed de hoc iterum redibit sermo.

32. *Corollarium.* — Hæc sunt quæ de hujus juris origine invenire potui, ex quibus in summa colligere possumus, varios gradus paupertatis supra propositos, vel omnes, vel certe plures illorum fuisse in usu in Ecclesia pro varietate temporum et statuum religiosorum, atque adeo hunc modum paupertatis, per solemnem votum et incapacitatem proprietatis, non fuisse semper et in omni statu religioso observatum, maximeque vixisse pro universo statu religioso, in quo vita communis servatur, a prædicto tempore Justiniani imperatoris. De superiori vero tempore, quamvis certis indiciis constet non fuisse servatum in omni statu religioso quoad prædictam incapacitatem, imo nec quoad omnimodam proprietatis et dominii in particulari carentiam, non tamen ita mihi constat positive, ut sic dicam, ante Justiniani tempora in nullo loco, aut in nullo statu religioso, fuisse in usu illud paupertatis genus, et ideo id definite affirmare non possum, sed solum veluti negative dicere, non constare ex

historiis, vel Sanctorum exemplis, effectum hunc voti paupertatis habuisse alicubi hanc institutionem vel effectum ante illa tempora. At vero post tempora Justiniani non invenio etiam religionem aliquam fuisse institutam in vita communi, quæ illam paupertatem non servaverit; paulo enim post incepit religio Benedicti Beati, quæ semper paupertatem illam servavit, et de posterioribus idem constat; et idem credendum est de antiquioribus, quæ tunc erant in Occidentali Ecclesia; nam de Orientalibus, ut erat Religio Sancti Basilii, etc., minus certum id est; de nonnulla vero immutatione vel moderatione, quæ circa hoc facta est in Societate quoad aliquam partem, seu gradum religiosorum ejus, inferius suo loco dicemus.

CAPUT VIII.

UTRUM VOTUM PAUPERTATIS, EXCLUDENS PROPRIUM IN COMMUNI, LICEAT VEL EXPEDIAT IN RELIGIOSO STATU.

1. *Quæstio procedit in statu communitatis.* — Hæc quæstio non habet locum in illo statu religioso, qui privatim et extra communitatem statui posset, sola rei natura, vel solo divino jure spectato, quem esse possibilem sæpe insinuatum est, et infra in proprio loco ostendemus; in illo enim statu non habet locum dominium in communi, quia nulla supponitur communitas, in qua esse possit; et ideo si in tali statu paupertas existat, quæ proprietatem in particulari excludat, consequens necessarium est ut nullum dominium, vel in particulari, vel in communi relinquat; quamvis dicere possimus quoad priorem partem carentiam esse per modum privationis, quoad posteriorem vero per modum negationis. De hac nihilominus paupertate ostendimus in superioribus, non solum licitam esse, sed etiam sub consilio, nec solum in proprio statu religioso, sed etiam in alio privato vivendi modo, aliquid de illo statu participante, servari posse cum obligatione voti simplicis.

2. *Duplex paupertas in communitate possibilis.* — *Tres gradus paupertatis in communi.* — Omisso ergo illo statu, in religiosa communitate duplex paupertas intelligi potest. Una est, quæ, licet excludat a singulis personis omnem proprietatem privatam, permittat nihilominus dominium in ipsa communitate. Alia vero est, quæ etiam a communitate dominium excludit, et consequenter ab omni-

bus et singulis religiosis, non tantum ut particulares personæ sunt, sed etiam ut sunt partes talis communitatis. Et in hac ipsa paupertate in communi possunt esse gradus. Primus excludens dominium possessionum ac redituum, non vero honorum mobilium. Secundus, qui horum etiam dominium non permittit. Tertius, qui non solum utrorumque honorum dominium tollat, verum etiam non permittat congregare res necessarias ad usum pro aliquo futuro tempore, sed tantum quæ in præsentia necessaria sunt. De his ergo omnibus sigillatim dicendum est, quoniam circa illa fere omnia varii errores exorti sunt, et de nonnullis varia etiam fuerunt Catholicorum judicia.

3. *Primus error hæreticorum.* — Fuerunt ergo quidam hæretici, dicentes paupertatem ita esse observandam, ut nulla cura vel diligentia adhibeatur ad habendas res temporales, etiam ad vitam necessarias, sed insistendum esse orationi, et in Deo confidendum. Qui propterea illicitum esse dicebant religiosis, laborare manibus, ad comparanda vitæ necessaria, qui (ut contra eos recte argumentatur Augustinus) consequenter dicere deberent, non licere res huiusmodi congregare in tempus futurum, imo neque eas præparare ad cibum vel potum, sed ex divina providentia illas expectare. De his hæreticis videri potest Chrysostomus, homil. 43 in Joan., et Theophyl., Joan. 6, ubi circa illa verba, *Operamini non cibum qui perit, sed, etc.*, nominatim hunc errorem tribuit Massalianis, qui non solum in monachis, sed in omnibus generaliter reprehendebant operari propter cibum, fundati in illis verbis Christi. Augustinus autem, de Hæres., in 57, hos eosdem Psallianos vocat, fortasse ab psallendo, sicut græce dicti sunt *Ἐψάλλων*, ab orando, refertque illos de monachis specialiter dixisse non licere illis propter corporis sustentationem manibus laborare, quod adducit Epiphanius, hæres. 80, eundemque errorem ex professo impugnat idem Augustinus, toto libro de Opere monachorum, præsertim c. 23, quem librum occasione huius erroris scripsisse ipsemet testatur, lib. 2 Retractationum, c. 21, ex quo etiam constat illos deceptos fuisse occasione verborum Christi male intellectorum, Math. 6: *Dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini; respicite volatilia cæli, quoniam nec serunt, nec metunt, neque congregant in horreum, etc.*; et infra: *Quærite ergo*

primum regnum Dei, et iustitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum, etc.

4. *Secundus error hæreticorum.* — Alii hæretici, per contrarium extremum, dixerunt non esse licitum profiteri religionem quæ paupertatem in communi profiteatur. Ita sentit Guillelmus de Sancto Amore, quem imitatus est Desiderius Longobardus; alii addebant limitationem, nisi talis religio ex proprio labore manuum sustentaretur, ut meminit D. Thomas, opus. 19, contra Impug. relig., c. 6. Itaque præcipua intentio istorum hæreticorum erat damnare illam paupertatem voluntariam, quæ usque ad mendicitatem descendit, seu in qua vult quis sustentari ex alienis bonis, relictis propriis, et sine ullo labore proprio, et hoc modo secuti sunt hunc errorem Joan. Wicleph., apud Waldens., lib. 4 Doct. fid., cap. 22, et postea Luther., Calvin. et sequaces; et eodem modo opinatus est Armach., serm. 4, ut refert Bellarm., lib. 2 de Monach., c. 45. Qui error primo fundari potest in verbis Pauli, 2 ad Thessal. 3: *Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.* Explicat autem statim quæ sit hæc traditio, et deinde de quibus dicat, *inordinate ambulante.* De priori sic ait: *Sic enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fatigatione, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis, ad imitandum nos; nam et cum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet.* Ecce traditionem; inordinate ergo ambulare dicit eos, qui sine proprio labore, alienis bonis volunt sustentari, cum laborare possint, et de his subdit: *Audivimus enim inter vos, quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem qui huiusmodi sunt, denunciavimus, et obsecramur in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes suum panem manducent.* Sic etiam, 1 ad Thessal. 4, dixerat: *Rogamus autem vos, etc., ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, et nullius aliquid desideretis.* In quibus verbis significat et hoc esse præceptum, et reduci ad septimum Decalogi, non furandi, vel ad ultimum, non

concupiscendi res alienas; et ideo etiam ad Ephes. 4 illa duo conjungit: *Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis.* Ex quo testimonio ratio etiam colligi potest, quia non est vere indigens, qui aut bona propria habet, aut proprias actiones quibus sustentari potest; ergo si tanquam indigens vult sustentari rebus alienis, injustitiam facit, nam fingit se indigentem, cum vere non sit.

5. *Objectio.* — *Responsio prima.* — *Secunda.* — Dices ibi non committi furtum, neque injuriam, ubi sine vi, aut dolo, aliquid sponte dandum postulatur aut oblatum recipitur. Sed contra, quia non omnino videtur deesse fraus et moralis coactio, quando sub specie religionis et indigentiae aliquid extorquetur. Unde Augustinus, lib. de Opere monach., cap. 17, etiam illorum excusationem non vult admittere, qui ob psalmodiam et orationem diurnam excusari volunt a labore manuum, et alienis bonis sustentari, quia non oportet orationem adeo esse continuam, quin debeat ob necessitatem infirmitatis humanæ externis actionibus interrumpi. Quod si ita est, infert: *Cur non Apostolicis præceptis observandis aliquas partes temporis deputamus? citius enim exauditur una obedientis oratio, quam decem millia contemptoris.* Et deinde adjungit, in ipso labore manuum posse divinas leges et orationes adjungi, et in sequentibus capitibus alias excusationes excludit. Denique, esto hoc non sit rigorosum præceptum, saltem ex verbis Pauli colligitur esse melius et consultius, et oppositum esse inordinatum; et profiteri aliud vitæ genus, tanquam melius et perfectius, est intolerabilis error contra bonos mores. Quod satis etiam confirmat usus antiquarum religionum, de quo videri potest Basil., serm. 1 de Institutionibus monach., et Epistola ad Canonicam, et late in regulis fusius disputatis, a 37 usque ad 42, et in moralibus, tota regul. 48, præcipue cap. 7. Idem habet Benedictus in sua regul., c. 48, ubi inter alia ait, tunc fore vere monachos, cum ex suorum manuum labore vixerint, more antiquorum Patrum et Apostolorum; idem sumitur ex August., lib. 8 de Morib. Eccles., c. 31; et Hieron., epist. 4 ad Rustic.; Epiph., hæres. 78; Cassian., lib. 2 de Instit., c. 3, et lib. 3, c. 2.

6. *Prima assertio de fide.* — *Probatur prima pars, quod non sit contra rationem.* — Priusquam de opinionibus Catholicorum disseramus, quid certum secundum fidem sit, pro-

ponere oportet. Primo ergo certum est laudabile esse illorum religiosorum institutum, qui paupertatem tam in particulari quam in communi profitentes quoad carentiam possessionum, ac certorum redituum, non ex solis eleemosynis, sed ex proprio labore manuum aluntur. Hoc est de fide certum, et sufficienter probatur fundamentis proxime adductis pro secundo errore. Et idem confirmant alia loca Pauli, in quibus sæpe profitemur, se manibus suis laborasse ad se sustentandum, Act. 20, et 1 ad Cor. 9. Nec potest exponi quod loquatur de illo labore, de quo 2 ad Tim. 2: *In quo laboro usque ad vincula,* scilicet, in prædicatione Evangelica, tum quia in dictis locis expresse loquitur de labore manuum; tum etiam quia distinguit hunc laborem a ministerio Evangelico, dicens, potuisse se ex Evangelio vivere, ut autem omnem offensionem tolleret, noluisse, sed propriis manibus laborare. Ratio autem est manifesta, quia in hoc vitæ genere nihil est vel contra rationem, vel contra perfectionem. Prior pars probatur: cui enim in hoc fit injuria? aut contra quam virtutem id est? Dicent quod fortasse esset contra fiduciam Deo debitam. At hoc nullius momenti est, quia non est alienum a debito ordine divinæ providentiæ, honesta via et ratione, necessaria ad vitam procurare; imo esset tentare Deum, prætermissa omni cura, miraculose aut extraordinaria providentia illa a Deo expectare; neque hoc Christus consuluit, sed excessum immoderatæ sollicitudinis, aut intentionem minus rectam in quærendis temporalibus bonis coercere ac reprehendere voluit, ut Augustinus, dict. lib. de Opere monach., late prosequitur, et attigit Basil., regul. 207, ex brevioribus, ubi ita etiam exponit verba illa Joan. 6: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam;* non enim prohibet Christus propter cibum temporalem operari, sed in eo primum finem, et quasi totam vitæ curam collocare, ut Chrysost., hom. 43, Theophylactus, et alii exposuerunt ibi. Nulla ergo diffidentia de Deo est, neque aliquid de existimatione debita de divina providentia repugnat laborare ad victum quærendum, etiam illos qui ejus obsequio specialiter dedicati sunt, quia non pertinet ad divinam providentiam eos miraculose aut per extraordinariam providentiam alere, regulariter loquendo, et quando nulla specialis necessitas occurrit.

7. *Probatur secunda pars, quod non impediatur perfectionem.* — *Oratio continua quomodo intelli-*

gatur.—Secunda pars, nimirum, hoc de se non impedire perfectionem, late probatur ab August., in d. lib. de Opere monach. Primum, quia necessarium non est ad perfectionem, ut homo semper ac continue orationi vacet; sunt enim alia opera virtutis quæ ad perfectionem etiam juvant; et ideo quod Christus ait, Luc. 18: *Oportet semper orare*, et Paul., 1 Thess. 5: *Sine intermissione orate*, a Sanctis exponitur, non ita intelligi ut nunquam aliud agendum sit, sed vel statis temporibus nullo die esse orationem omittendam; vel in bonis operibus orationem semper esse continuandam, ita ut ipsa opera sint quædam virtualis oratio, vel frequenter esse exercendam, ut late exposui lib. de Orat., c. 4. Imo, regulariter ac moraliter loquendo, non possunt omnes soli orationi perpetuæ vacare; aliqua ergo interruptio perfectioni non repugnat; ergo neque aliquo tempore honestas actiones exercere manibus laborando. Secundo, ait Augustinus, quia actiones non impediunt quominus mens sufficienter possit in Deum tendere, vel spirituali lectioni et meditationi intendere, seu attendere. Tertio, ait Basilius, quia hoc potest esse magnæ charitatis, dum religiosus non ad suam tantum sustentationem, sed etiam ut aliis subveniat, strenue laborat, sicut Paulus, non solum ea quæ sibi opus erant, sed etiam iis quos secum habebat, labore suarum manuum comparabat, quod ipse refert Actor. 20. Unde Cassian., lib. 4 de Inst. Eccles., c. 14, de antiquis monachis sic ait: *Cum unusquisque eorum quotidie de opere ac sudore proprio tantos redditus conferat monasterio, ut ex his sustentare non solum suam valeat paritatem, verum etiam usibus possit exuberare multorum, in nullo tamen fratre*, etc. Quarto, potest etiam hic labor ad humilitatis exercitium deservire, et ad corporis mortificationem ac pœnitentiam per se confert. Multis ergo modis potest ad perfectionem deservire; cur ergo statui religioso repugnabit? Quamvis autem hic labor manuum aliquando possit esse ad sustentationem religiosorum sufficiens, non tamen necesse est totam operam ad hoc necessariam semper impendere, neque hoc pertinet per se ad perfectionem religionis, imo aliquando posset impedire, si labor esset immoderatus. Magis ergo in huiusmodi labore (quando religio illum vitæ modum amplectitur) attendendus est scopus perfectionis intentæ, quam sufficientia sustentationis, et ideo cum ea moderatione sumendus est, quæ alia opera perfectionis et contem-

plationis non impediatur; quod si fuerit ad sustentationem sufficiens, erit etiam paupertati sublevandæ proportionatus; si autem fuerit superabundans, ad perfectionem spectabit in pauperes conferre quod superfluum fuerit: si autem fuerit deficiens, eleemosynis fidelium quidquid defuerit supplendum erit. Superstitiosum enim esset viris religiosis ita labori manuum insistere, ac si omnino necessarium eis esset inde vivere, nihil ab aliis accipiendo. De quo monachi S. Basili quæstionem ei proposuerunt, cui ipse respondet in regulis brevioribus, 284, curandum unicuique esse, ut idoneus sit, qui in numero fratrum Domini collocetur; in reliquo vero si indigeat, non esse quod dubitet eleemosynam cum gratiarum actione recipere: *A quibus autem* (inquit) *conveniat accipere, et quando, et quomodo, is statuet, cui communis procuratio commissa est.*

8. *Secunda assertio etiam de fide.* — *Probatum est traditione, exemplo Christi atque Apostolorum eleemosynis viventium confirmata.* — Dico ergo secundo laudabile esse religiosum institutum, in quo paupertas etiam in communi, quoad carentiam reddituum et honorum stabilium, servatur, et non ex labore manuum, sed ex solis eleemosynis, vel sponte oblati, vel etiam mendicando petitis vivitur. Est veritas hæc mihi de fide certa, quia et Ecclesiastica traditio, et Pontificum auctoritas, et universalis Ecclesiæ consensus, satis illam probant, et per singulas partes discurrendo, potest etiam ratione convinci. Primo ergo traditio ostendi potest exemplo Christi et Apostolorum, ut optime deducit, ac defendit Bellarm., d. cap. 45, et nos in proprio loco ostendimus Christum Dominum pauperem vitam professum esse, eumque ex eleemosynis vixisse constat Luc. 6, ibi: *Mulieres aliquæ ministrabant ei de facullatibus suis*; quod etiam aliquando mendicaverit, eodem loco probabiliter esse ostendimus, idque tanquam certum supponere videtur Basil., regul. 262, ex brevioribus, ubi de Christo exponit illud Psal. 39: *Ego autem mendicus et pauper sum.* Quamquam ibi, et regula etiam 205 non videatur nomen mendici sumere ab actu mendicandi, sed ab ipso statu paupertatis, ad quem aliquis, qui prius dives fuerat, pervenit, præsertim voluntarie; satis vero significat etiam officium mendici Christum exercuisse. De paupertate etiam Apostolorum multa in superioribus diximus; eos autem ex eleemosynis fidelium vixisse

aperte docet Paulus, 1 ad Cor. 9; imo, Matth. 10, cum eos Christus ad prædicandum mitteret, eis dixit: *Nolite possidere aurum, neque argentum*, etc.; et Luc. 10 addidit: *Edentes et bibentes quæ apud illos sunt, et manducate quæ apponuntur vobis.* Quod autem aliquando mendicaverint vivente Christo, eodem loco in secundo tomo ostendimus; idemque per se verisimile est de tempore post Christi ascensionem, quando per mundum peregrinabantur. Nam, licet credendum sit vix unquam defuisse fideles qui, calore fidei et devotione moti, ipsis etiam non petentibus necessaria offerrent, nihilominus in tanta rerum et locorum varietate sæpius occurrere poterat necessitas mendicandi; neque est cur fingamus vel Deum, sua speciali providentia, eam prævenisse, aut ipsos actum illum, qui humilitatis et patientiæ est, vitasse.

9. *Confirmatur.* — Denique (quod caput est) Apostolos ex vi sui status ad huiusmodi actus paratos esse oportebat, quia nihil stabile nec redditum certum in particulari habebant, ut supra ostendi, nec etiam in communi, de Collegio Apostolico stricte et proprie loquendo, ut late ostendit Alvarus Pelagius, lib. 2 de Planctu Eccles., c. 55, quia eorum vita talem communitatem, ut sic dicam, vel usum ejus non patiebatur, cum nec simul libere viverent, nec fere haberent locum firmum ac stabilem, præter unum vel alterum, sed dispersi per universum mundum discurrerent; non ergo poterant ex bonis propriis vel communibus sustentari; neque etiam vel labore manuum alebantur, præter unum Paulum, ut ipse affirmat; ergo necessarium illis erat ex eleemosynis vivere; qui autem sic vivit, tam ad petendum quam ad accipiendum paratum esse necesse est, prout occasio postulaverit. Nec refert quod Armachanus ait fuisse Apostolis sustentationem debitam ex justitia, juxta Christi verbum, Luc. 10: *Dignus est operarius mercede sua*; nam esto hoc ita sit, ipsi non hoc jure exigebant illam, nec etiam moraliter poterant, præsertim cum inter aliquos infideles versari incipiebant, ut latius Bellarm. dicto loco prosequitur.

10. *Hanc etiam paupertatem Apostolici viri professi sunt.* — *Similiter alii sancti viri.* — Præterea hoc genus paupertatis post Apostolos professi sunt Apostolici viri, qui ipsos imitati sunt, sicut in munere evangelizandi, ita etiam in modo vivendi, ut expresse refert Euseb., lib. 3 Hist., c. 31, ubi ait morem illorum omnium fuisse vendere omnia sua,

et dare pauperibus, et deinde peregre proficisci ad prædicandum Evangelium, etiam in gentibus quæ de illo nihil audierant. Manifestum est ergo nihil proprium sibi retinuisse, saltem in bonis stabilibus, nec in particulari, quia vendebant omnia, et dabant pauperibus; neque in communi, quia nullam specialem communitatem profitebantur; nec habebant domicilium fixum, sed per varias mundi partes discurrebant, prout mittebantur. Unde per se statim verisimile fit eos et ex eleemosynis, et sæpe mendicando vixisse, quia nec viaticum semper habere poterant ab Apostolis, a quibus mittebantur, nec credibile est ipsos fuisse solitos illud requirere, aut ab eo pendere; neque etiam oportet fingere omnes laborasse manibus suis, cum constet Apostolos eorum magistros id non fecisse, et quia morale est ut plures, aut propter ignorantiam artis, aut propter occupationes, id facere non possent. Præter hos etiam Evangelicos viros constat fuisse a principio Ecclesiæ multos profitentes vitam religiosam, in omni paupertate, non in communitate aliqua, sed in solitaria, vel privata vita; illi ergo nihil stabile habebant, vel in particulari, quia omnia renuntiabant; vel in communi, quia vitam communem non profitebantur; illi ergo, et eleemosynis, et acceptis vel petitis sustentari poterant; nam, licet aliqui potuerint manibus laborare, non est cur fingamus omnibus fuisse hoc necessarium, cum in tanta hominum varietate, sit verisimile omnes non fuisse aptos ad lucrandum necessaria ad vitam ex solo labore manuum, cumque ex historiis constet, plures illorum majorem vitæ partem contemplando consumpsisse. Denique habemus illustre paupertatis et mendicitatis exemplum in B. Alexio, qui cum dives esset, egens et mendicus voluntarie propter Christum factus est. Nec refert quod ille proprie religiosus non fuerit, ut supra indicavimus; satis est enim quod voluntaria paupertas et mendicitas in eo laudabilis sit; inde enim recte concludimus a fortiori in religioso statu laudabilem esse.

11. *Probatum secundo assertio, ex paupertate religionum mendicantium, auctoritate Ecclesiæ confirmata et approbata.* — *Probatum ex consensu Ecclesiæ universalis.* — Ex his ergo satis apparet primum, quod proposuimus, hoc, scilicet, paupertatis genus in antiquissima Ecclesiæ traditione esse fundatum. Quod autem hæc paupertas et mendicitas speciali modo servetur in religionibus aliquibus com-